

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
: : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1-50 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3-50 K, za Ameriko 4-50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. : :

Franjo Neubauer:

Mož!

Ob odkritju „Vojnega moža“.

„Mož!“ — kakor skala to geslo stoji!

Naj se zaganjajo vihre besneče!

„Mož!“ — med gorami to geslo grmi,
pišejo bliska ga črke žareče,
bliska, ki v temo laži in prevar
vedno sijajno bo gôrel! —

Mirno — ponosno kot orel,
zraka in skal gospodar,
mož se dviguje do nebne višave,
gleda od tamkaj na podlost nižav,
svest si moči je in zmage in slave,
svet ga ne pláši goreč in krvav! —

„Mož!“ — iz palače odmeva in koče,
vse napolnuje doline cvetoče,
skale potresa gorá.

Klic se po vsej domovini razlega,
sveto ljubezen, zvestobo prisega
v dnevih krvi in gorjá.

Vsakemu srce pogumno utripa,
vsakemu živo se sveti oko,
naj mu še rože mladosti cvetó,
naj se mu bujno že cvetje osipa.

„Mož“ je, zvestobe je svetli uzor,
kogar je zemlja slovenska rodila“,
priča sijajni cesarski je dvor,
priča bežeča sovražna je sila.

Kedar se vračal na tla bo domača,
mir bo nastiljal po cestah mu rož,
sipala koča jih bo in palača,
klicala bo mu: „Slovenec je - mož!“

Odkritje vojnega moža v Novem mestu.

Povodom visokega rojstnega dneva naše presvite vladarice Cite se je vršilo v nedeljo 13. majnika ob pol 12. uri dopoldne v Rudolfovem pred mestno hišo slovesno odkritje vojnega moža in zabijanje žebeljev. V to svrhu je bilo Novo mesto v zastavah in praznični obleki. Okna so bila nakinčena s svežim zelenjem in cveticami. Najlepše okrašena je bila seveda mestna hiša in prostor, kjer je stal vojni mož. To izvanredno slavnost pa je do viška povzdignilo krasno spomladansko vreme in nenavadni dostojanstveniki, ki so jo počastili s svojo navzočnostjo.

Navzoči so bili: Deželni predsednik grof Attems z gospo soprogo; zdravnik generalnega štaba dr. Geduldiger; višji okrajni komisar dr. Žužek; ravnatelj prisilne delavnice Dolenc; ekscelenca podmaršal v p. baron Rechbach; vladni svetnik in okr. glavar baron Rechbach; prošt dr. Seb. Elbert; štacijski poveljnik major Sprentzel s častniškim zborom; stotnik grof Margheri; predsednik okrožnega sodišča, dvorni svetnik Garzarolli pl. Turnlack; državni pravdnik doktor Kremžar; polkovnik v pokoju Pöll pl. Föhrenau; gimn. ravnatelj Brežnik; župan Rosmann; višji stavbeni komisar Koss; hranilnični ravnatelj Krajec; poveljnik uniformirane meščanske garde Bergmann; notar Pleiweiss; višji vinarski nadzornik Skalicky; poštni upravitelj Ravnikar; postajenačelnik Potočnik; duh. svetnik Šmidovnik; župnik Nemanič; nadalje vse državno uradništvo; kanoniki kolegijaln. kapitlja; predstojništvo oo. frančiškanov in gg. Usmiljenih bratov; gimnazijski učiteljski zbor; učiteljstvo novomeških ljudskih šol in iz bližnje okolice; zdravniki in predstojniki bolnišnic; uniformirana meščanska garda s svojo staro zastavo iz časov Francozov in z novo zastavo; gimn. dijaki; učenci in učenke ljudskih šol iz mesta in Šmihela

in končno ogromna množica občinstva iz mesta in okolice.

Pri prihodu je pozdravil s kratkimi, a jedrnatimi besedami g. župan Rosmann deželnega predsednika grofa Attems in njegovo gospo soprogo. Na to je neustrašeno in prijetno nagovorila učenka Anica Ogoreutz gospo grofico Attems s sledečim pozdravom:

„Preblagorodna gospa grofica! — Že tretje leto votlo doné topovi. Znamenje, da kruti sovražnik še vedno preži na našo drago domovino. Naši očetje in bratje že tretje leto z jekleno roko zmagovalno združujejo sovražnika. Ob ljutih bojih se pa množé skeleče rane, množi se tisočero gorjé. Vojni mož nam kliče o hrabrosti naših bojevnikov, trka pa tudi na usmiljena srca do ranjencev, pohabljenec, vdov in sirot. Tudi me učenke razumemo njegov glas! O, kako se je razveselilo naše srce, ko gledamo tudi Vas ob tem slovesnem prazniku, milostljiva gospa grofica, naša najvišja gospa kranjske dežele. Prihite! Ste k nam nas tolažit, bodrit in pomagat. Bodite tudi našim sirotam skrbna mati! Bog plačaj Vaš trud, Vašo skrb! Za to pa še enkrat tisočkrat pozdravljeni!“

Po končanem pozdravu izroči učenka grofici krasen šopek dišečih cvetic, nakar se je visoka gospa ljubeznjivo zahvalila.

Sedaj je zapel kapiteljski cerkveni zbor s pomočjo preč. gg. oo. frančiškanov-učiteljev, pod ženijskim vodstvom kapiteljskega orgelskega virtuozu g. Ig. Hladnika Nedvedovo: „Domovje moje, Avstrija“. Po odkritju vojnega moža pa je zapel isti zbor četverglasno večno lepo cesarsko himno. Obe skladbi ste se odpele tako vzvišeno in vznese, posebno še cesarska pesem, da je zbor naravnost presegel sam sebe. S prav laskavim izrazom je pohvalil petje na lici mesta, kakor tudi pri obedu, sam g. dež. predsednik; s takim priznanjem je dal grof Attems Novomeščanom obenem nov dokaz, da smo lahko ponosni na naš kapiteljski zbor, ki nastopa ob vsaki priliki umetniško, točno in nesebično.

Po odpetju prve pesmi, stopi milostlj. gosp. prošt dr. Seb. Elbert na oder kot slavnostni govornik. Pozdravi g. deželnega

predsednika in njegovo gospo soprogo ter vse druge navzoče dostojanstvenike. Razloži dalekosežen in človekoljuben pomen vojnega moža ter govori v navdušenih besedah v slovenskem in nemškem jeziku na zbrano množico ljudstva, ki je sledilo njegovemu dinastičnemu govoru z vso pozornostjo. (Njegov temeljit govor priobčimo v prihodnji številki.) — Ko je govornik končal z ognjevitim trikratnim klicem: „Slava!“ in „Hoch!“ presvitemu cesarju in cesarici in se mu je občinstvo gromovito pridružilo, je padla zavesa in pred nami je stal — „vojni mož“!

Vojni mož je dovršeno delo domačega kiparja g. Fr. Vodnika in predstavlja odločnega vojščaka v naravni velikosti. Kip je izrezljan iz lipovega lesa ter je dobro brončiran. „Delo hvali mojstra“, se je pohvalno izrazil g. deželni predsednik sam, — gotovo koristno priporočilo za kiparja.

Na to je govoril g. dež. predsednik grof Attems v slovenskem in nemškem jeziku; pohvalil patriotizem Novomeščanov in njihovo zvestobo in udanost do vladarske hiše, kar so zopet pokazali z vojnim možem, s katerim hočejo dobiti novih dohodkov, namenjenih kranjskemu deželnemu društvu za vdove in sirote v vojski padlih vojakov domačih kranjskih polkov. — Dež. predsednik izreka nadalje pristržno zahvalo mil. gosp. proštu dr. Seb. Elbertu, vsem zastopnikom uradov, osobito še mestno-občinskemu odborništvu, kakor tudi drugim navzočim odličnim gospodom, meščanom ter vsem udeležencem iz okolice. (Podrobnejše objavimo govor v prihodnji številki.)

G. deželni predsednik je zabil prvi žebelj z rekom nemško: „Za Boga, cesarja in domovino!“ Potem zabije grofica Attems, prošt dr. Seb. Elbert z reko slovensko: „Vse za vero, dom, cesarja!“ — Na to so sledili drugi odlični gostje, meščani in občinstvo ter pridno zabijali žebelje tako, da je bil lesen mož popoldne že dobro železen mož.

Med zabijanjem žebeljev se je gosp. deželni predsednik enako ljubeznjivo razgovarjal z uradniki in duhovniki. Počastil je tudi ude slavnostnega odbora. Za vsa-

LISTEK.

Slike iz Lublina.

Piše V. Bitenc-Radoš.

3. Židje in žargón.

(Dalje.)

Kljub vsem opisanim slabim lastnostim pa so Židje dobrega srca in zelo spoštljivo se vedejo napram avstrijskim vojakom. Pomni gotovo, da so jih Avstrijci rešili izpod ruskega biča.

Pečajo se pa vsi izključno s trgovino. Kjerkoli pridejo skupaj, takoj se začne pogovor o „handlu“. Nekoč sem se peljal z vlakom. Ker je bilo v vseh vojaških vozovih prenapolnjeno, sem moral iti v civilni voz. Zašel sem med same Izraelove sinove, ki so se peljali z nekega semnja. Čudoma sem se čudil: toliko jih je bilo, pa so bili vsi tihi, vsak zamaknjen v svoje račune pred seboj na papirju. Kdor pa ni imel papirja pri roki, je pisal kratkoma na — klop. Še-le, ko je sprevodnik zaklical postajo, so se predramili in

takrat je nastal šunder, kakor da se svet podira.

Humoristični lublinski list „Muchy“ je nekoč prinesel sledečo humoresko: Od kdaj ne pijejo Židi žganja na šabas?

V Zeleni ulici živi zakonska dvojica Mojzes in Sara, ki imata edinega nadebnega sina, z imenom Icek. Ker je bil Mojzes v nekdanjih mirnih časih velik ljubitelj „wódké“ (žganja), se v teh hudih časih res težko zdržuje priljubljene mu pijače. Nekoč na šabas pa se je vendar osmelil; prepohlevno se je približal svoji ženi, ki ga je že vnaprej bičala s hudimi pogledi, in je boječe dejal: „Liebes Sara, gibe mie fünf groszén fi a Glejsele wódkis. (Ljuba Sara, daj mi 5 vinarjev za kozarec žganja.) — Pripravljen na vse, je čakal odgovora. Toda ni se nadejal tako grozne nevihte, ki je sledila njegovi prošnji. Sara se je namreč razkoračila pred njim, roke je vpila v boke in zakričala na vsa usta: „Wús? Wús wilt' u von mie? Jach die pjeujousis gejbén? Fi a wódkis? Hajst, drinze a Taj, gaj, kajfe

a Brojt fi a Pue! Brojt — niš du, a di wilt' n bulkis ejsen?“ (Kaj? Kaj hočeš od mene? Jaz ti naj dam denar? Za žganje? Imaš tu, pij čaj in pojdi kupit kruha za otroka! Kruha ni, a ti bi rad jedel pogačo?)

Gospa Sara se je tako razburila, da je zavihala rokave do samih preumazanih komolcev in začela obdelavati svojo zakonsko polovico dejansko. Ubogi Mojzes ni črnil besedice, ampak potrpežljivo prenašal udarce in samo čakal, da se poleže ploha. — Mali Icek pa je, videč kaj se godi, zbežal na ulico, in začel kričati: „O waj! O waj! Gawalt! Kümte heje!“ (O jej! O jej! Pomoč! Pridite sem!)

Kmalu se je nabralo pred hišo polno radovednih Židov. Ko so se prepričali, kaj je, pa niso črnil besedice, le posmehnil so se in odšli narazen. — Toda od takrat ne pride nobenemu Židu niti na misel, da bi na šabas pil žganje.

4. Marijoviti.

Pred nedavnim časom je bilo po vseh krajih Poljske mnogo govorjenja o verski

sekti Marijovitov. Ljudstvo je začelo nejevoljno mrmrati zoper odpadnike, mržnja je rasla od dne do dne, kar za ruske vlade ni bilo mogoče, ker je bila le-ta clo naklonjena Marijovitom zaradi sličnosti z rusko pravoslavno vero. Šumelo in vrelo je toliko časa, dokler avstrijska oblast ni napravila konec temu s tem, da je dala zapreti vse marijovitske cerkve. Ta sekta se je med Poljaki zelo razširila. Imajo clo svojega škofa v Varšavi. Ljudje jih imenujejo tudi kozlovite, po neki „devici“ Kozłowski, ki je baje tako lepa, da mora vsak, ki jo vidi, pristopiti k njeni veri. Sedaj menda živi nekeje za Varšavo in gorečneži so prirejali že cela romanja do nje. Imajo jo za nekako Marijo. Zdi se mi, da je cela ta historija podobna oni o naši Vodiški Johanci!

Ime marijoviti bo prišlo najbrže od Marija in od latinske besede vitare (izogibati se; izbegavati). Torej pomeni ljudi, ki se izogibajo častiti Marijo za Mater božjo.

(Dalje sledi.)

cega je imel zanimanje za njegov delokrog in bodrilne besede ter mu podal roko.

Na prijazno povabilo mil. g. prošta dr. Seb. Elberta so se zbrali slavnostni gostje v prostori k skupnemu obedu, pri katerem je mil. g. prošt z ognjevitostjo navdušenostjo nazdravil cesarja Karola in cesarico Cito. Deželni predsednik pa je odzdravil mil. g. proštu ter se mu v imenu navzočih toplo zahvaljal za njegovo znano gostoljubnost. — Popoldne so se gostje odpeljali pod vodstvom mil. g. prošta v Št. Jernej, Pleterje in Belo cerkev. Tem visokim izletnikom se je še pravočasno pridružil polkovnik g. pl. Kleinschrodt, c. in kr. etap. poveljnik in ljubljene Ljubljancev. Pripeljal se je s popoldanskim vlakom, ker je bil dopoldne uradno zadržan, med tem, ko je bila njegova gospa soproga s sinkotom pri slavnosti že navzoča.

Dijna Dolenjska, ki se prav sedaj razkošno lesketa v krasoti bujnega majnikovega cvetja, je napravila na vse visoke izletnike povsod najboljši utis.

Zabilo se je v nedeljo in ponedeljek v vojnega moža žebelj za 2579 K 64 h, gotovo izvrsten denarni uspeh. Prihajajo pa še vedno novi darovi.

Izreka se najprisrčnejša zahvala vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli, da se je zamogla ta vojna slovesnost zares tako častno izvršiti, kar naj bode Novomeščanom v trajni ponos. Osobito gre zahvala vlec. gospem in gospodičnam, ki so se žrtvovali dva dni pri blagajni v blagor domovine.

Vojni mož ostane še dolgo časa za zabijanje žebeljev na razpolago in sicer v v veži mestne hiše. Tam bode čakal in sprejemal svoje ljube obiskovalce. Kdor ne more priti osebno, naj blagovoli poslati denar po pošti na mestno županstvo ali pa na slavnostni odbor, ki potem žebelj zabije namesto njega. Pozneje se bode postavil vojni mož v dvorano mestne hiše, kot zgodovinski spomin za poznejše rodove.

Vabite se kar najprisrčnejše prebivalstvo iz mesta in okolice, župniki, župani, hranilnice, društva in družbe, vsi uradniki od blizu in daleč, pridite in pokažite svojo patriotsko požrtvovalnost! Šolska vodstva se še posebej vabite, porabite to priliko kot majnikov izlet in pridite s šolsko mladino pozdraviti vojnega moža na rotovž! To bode mladini v razvedrilo, obenem pa bodrilen spomin, da bo tudi ona ostala zvesta svojemu vladarju, da bo šla, če bo treba, srčno v boj in vedno delovala po starem avstrijskem geslu: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Naj ne zabi nobeden Dolenjec, nobena Dolenjka, pri obisku Novega mesta, stopiti na rotovž in se pokloniti vojnemu možu ter mu zapustiti dar po svoji moči! — Upoštevajmo velikanski domoljubni namen dohodkov: Ves denar gre h kranjskemu deželnemu društvu za vdove in sirote v vojski padlih vojakov **domačih kranjskih polkov**.

Če zabiješ le eden žebelj v vojnega moža, si s tem otnil solzo sam sebi in pomagal domačim vdovam in sirotam.

Gospodarstvo.

Predavanje o vinarstvu. Prihodnjo nedeljo, dne 20. t. m. predava g. vinarški nadzornik B. Skalicky „o zatiranju trtne plesnobe brez žvepla“ in sicer po prvi sv. maši, ob 1/2 8. uri zjutraj v Trebnjem, po popoldanskem cerkvenem opravi ob 3. uri popoldne pa v Tržišču pri Mokronogu.

Opomin živinorejcem! Ker pomanjkuje drugih živil je odredila državna oblast, da se vojaštvu in civilnemu prebivalstvu oddaja dosti več živine kot prej. Vsled teh zelo velikih zahtev se bo moralo odvzeti dostikrat živino, ki bi bila sicer še potrebna živinorejcem. Vendar stvari, kakor je mučno, ni mogoče izpremeniti. Opozorjamo kmetovalce, naj se sprijaznijo s težkimi razmerami, ter naj raje prostovoljno dajo

živino zaupnikom „Kranjskega deželnega mesta za dobavo klavne živine“, kakor pa prisilnim potom s pomočjo žandarmerije. Če se izvrši prisilna rekviziција živine, odtegne se lahko prodajalcu v smislu ministrske naredbe z 1. maja 1917, celih 5% od kupnine, ki bi jo sicer prejel, ako bi živino prostovoljno dal. Kdor pa ne pripelje še vkljub temu za oddajo določeno živino, zadene ga še stroga kazen do 5000 K glóbe, oziroma šest mesecev zapora. — „Kranjsko deželno mesto za dobavo klavne živine“ in njega zaupniki bo čuvalo vkljub težkim časom kar največ mogoče koristi kmetovalcev ter težko breme kar najpravičnejše in na tak način razdelilo, da ne bo preveč občutljivo. Nalogu „Deželnega mesta“ oziroma zaupnikov pa se mora vsakdo v svojo korist in korist splošnosti brezpogojno pokoriti.

„Kranjsko deželno mesto za dobavo klavne živine v Ljubljani“.

Pozor! Godé se še vedno slučajno po deželi, da se kupuje plemenska živina po čez in ne na vago, pri čemur so bodisi prodajalci bodisi kupei prikrajšani ter se cene za živino prekoračujejo. Kupei imajo vsled tega, ker morajo pozneje klavno živino oddati po maksimalni ceni, dostikrat občutno izgubo. Kmetovalci, ne kupujte torej plemenske živine po čez, ampak vedno le na vago ter omogočite pri tem ozir na za klavno živino določene maksimalne cene! Plemenska živina je seveda nekaj več vredna kot klavna živina, vendar, če kdo zahteva ali plača res pretirane cene za plemensko živino, zakrivi ravno tako prestopnik navijanja cen.

„Kranjsko deželno mesto za dobavo klavne živine v Ljubljani“.

Podpisujte VI. vojno posojilo!

Dolgotrajna vojna zahteva ogromna denarna sredstva. V ta namen, da se zagotové za vojskovanje potrebna nova denarna sredstva, se je razpoložilo sedaj šesto avstrijsko vojno posojilo v podpisovanje. Mogočna zavezna Nemčija je završila pravkar svoje šesto vojno posojilo s tako sijajnim uspehom, da mora vzbujati ta nova finančna zmaga krepkega zaveznika splošno občudovanje. Izvrstno uspela zaključitev šestega nemškega vojnega posojila bodi za nas živa vspodbuda, da pri pričujočem svojem šestem vojnem posojilu posnemamo ta novi vzgled izpolnjevanja dolžnosti in domovinske ljubezni ter tudi sami ponovljeno damo domovini z vso pripravljenostjo čim izdatnejša denarna sredstva za srečno dovršitev vojske na razpolago. Bolj še nego prej treba tudi sedaj številnemu sovražniku, ki je zavrnil našo za mir pripravljeno roko s porogljivostjo, vnovič izpričati našo gospodarsko silo ter mu dokumentirati domoljubno pripravljenost in požrtvovalnost. Dočim naše junaške armade z neomajno silo varno čuvajo meje pred sovražno pohlepnostjo, naj sijajni uspeh šestega vojnega posojila podere vsako upanje sovražnikov, da gospodarsko obnemoremo doma. Trdno in varno so fundirana naša dosedanja vojna posojila na našem narodnem premoženju. Ko sedaj stojimo pač v zadnjem razdobju strašne svetovne borbe, zberimo vse svoje gospodarske sile ter z blestečim rezultatom novega vojnega posojila dokažimo svojo neuklonljivo voljo do zmage.

Trgovina, industrija in obrt v naši ožji domovini je ob predidajočih vojnih posojilih dejansko izpričala svoj patriotizem. Sedaj, ko je razgrnjeno v podpisovanje šesto vojno posojilo, se obrača trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko do industrialnih, trgovskih in obrtnih krogov z apelom, da se udeležé tudi subskrIPCije šestega vojnega posojila čim izdatnejše ter tako vnovič dokumentirajo svoje utrjeno in izkazano domoljubje. Podpisujte 6. vojno posojilo vsak po svojih najboljših močeh!

Trgovska in obrtn. zbornica za Kranjsko. V Ljubljani, dne 7. maja 1917.

Urad za preskuševanje cen.

Vlada je izdala novo cesarsko naredbo gledé preskrbe prebivalstva s potrebščinami, ki se nanaša na vse premične stvari, ki služijo življskim potrebam ljudi in domačih živali posredno ali neposredno. Poprejšnje naredbe so se nanašale samo na neizogibno potrebne stvari. Zahtevale se bodo zaloge takega blaga ne samo od producentov in trgovcev, nego tudi od zasebnikov; pri zadnjih pa le, če se izkaže, da so večje, kakor je normalno potrebno. Vzeti bo dovoljeno take zaloge ne-le na zahtevanje oblasti, nego tudi na korist privatnih podjetij, če spozna oblast, da je to v javno korist. Nova naredba ima torej predvsem namen, preprečiti navijanje cen, je veliko strogejša, kakor lani izdana, ki nima sedaj več veljave. Zvišane so kazni in se bodo v gotovih prestopkih smatrale že kot hudodelstvo.

Po § 26. te nove naredbe je ustanoviti pri vsakem sodišču prve inštanice urad za preskuševanje cen, to je presojevalnico ali preiskovanje cen, ki obstoji iz predsednika, iz enega ali dveh predsednikovih namestnikov ter iz dvanajstih udov. Trije člani morajo pripadati trgovskemu stanu in jih predlaga trgovska in obrtna zbornica; tri ude ima pravico predlagati glavna kmetijska organizacija, na Kranjskem tedaj „Kmetijska družba“; šest udov pa predlaga organizacija konsumentov iz njihovih vrst. V okrajih večjih industrialnih podjetij morata biti imenovana tudi dva zaupnika iz delavstva.

Urad za preskuševanje cen ima nalogo: Sodiščem podajati na zahtevo svoje mnenje gledé cen za razne potrebščine in istotako tudi drugim državnim oblastim; on more za svoje delovno okrožje določiti primerne cene, po katerih se je ravnati, tozadevno podpirati tudi osrednjo komisijo za presojevanje cen na Dunaju ter pomagati oblastim pri nadziranju obrata s potrebščinami in pri zasledovanju navijalcev cen.

Ta nova cesarska naredba je stopila v veljavo z dnem 15. aprila 1917.

Na Kranjskem obstojita tedaj dva takšna urada po novi odredbi za preskrbo prebivalstva s potrebščinami: v Ljubljani in v Rudolfovem.

Za območje c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani so imenovani: Predsednik: c. kr. dvorni svetnik v p., Julij Polec v Ljubljani; njega namestnika: Kamilo Pammer, ravnatelj kranjske stavbne družbe, dr. Lovro Požar, c. kr. vladni svetnik in gimn. ravnatelj v p. Udje: Ivan Knez, predsednik trgovske in obrt. zbornice; Josip Perdan, trgovec; Feliks Urbanc, trgovec; Gustav Pirc, gen. ravnatelj c. kr. kmet. družbe; Viljem Rohrman, ravnatelj kranjske kmet. šole; Josip Schauta, kn. gozdni svetnik; Anton Kristan, ravn. konzumnega društva za Ljubljano in okolico; Ivan Kocmur, voditelj I. ljublj. delav. konzumnega društva; Ferdinand Juranec, šolski voditelj v Postojni; Viktor Schiffer, trgovec; Melhijor Čobal, vodja konzumnega društva v Zagorju, in Francišek Šolar, ravnatelj žrebljarske zadrage v Kropi.

Za območje c. kr. okrožnega sodišča v Novem mestu so imenovani: Predsednik: c. kr. nadsvetnik dežel. sodišča v p. Ivan Škerlj; predsednika namestnika: Anton pl. Pöll, c. in kr. polkovnik; Jos. Bergmann, lekarnar. Udje: Julij Kobé, trgovec; Urban Horvat, trgovec; Adolf Pauser, trgovec; Anton Oblak, župnik v Št. Lovrencu; Josip Zure, župan v Kandiji; Boh. Skalický, c. kr. vinarški nadzornik v Novem mestu; Rudolf Schädinger, knežji gozdni svetnik v Kočevju; Francišek Zupančič, načelnik krajevnega delavskega odbora v Kočevju; Karel Tavčar, davčni nadoskrbnik v p. v Krškem; Karol Humek, meščanski učitelj v Krškem; Ivan Koklič, trgovec, in Davorin Vukšinič, oskrbnik komende nemškega vit. reda v Metliki.

Spomin na vojne zvonove.

XII.

Župnija Planina pri Črnomlju — Stockendorf. Dasi je župnija majhna in močno siromašna, vendar je imela pri župni cerkvi in pri petih podružnicah 15 zvonov — a od teh jih je moralo osem v vojaško službo. Zadnjikrat so še vsi skupaj zapeli slovo umrlemu cesarju Francišku Jožefu I. Ko se je natančneje zvedelo za čas njihovega odhoda v vojskine namene, pa so še v farni cerkvi in pri vseh podružnicah zapeli ob določenem skupnem času svojo zadnjo žalno pesem v slovo vsem v vojski padlim junakom.

Dne 12. decembra 1916 je bila na Planino poslana peščica vojakov, ki so že med potjo pri podružnici v Kleču sneli dva večja zvonova. Precej lepa cerkvica obeh sv. Antonov (puščavnika in Padov.) v Kleču, ki je stala že ob Valvazorjevem času, je imela tri zvonove, pa večja dva sta se morala ločiti od svojega malega bratca. Veliki zvon je bil 576. delo Antona Samassa, vlit leta 1844, v premeru 99 cm in težak 490 kg; okrašen je bil s tremi podobami (Kristus na križu, Marija Brezmadežna in sv. Anton). Srednji zvon je bil 1085. delo Antona Samassa, vlit 1. 1855, v premeru 88 cm, težak 330 kg; okrašen je bil s tremi podobami (Kristus na križu z Marijo in Janezom, Mati božja z dvema angeljema in sv. Jožef). Ta dva sta morala zapustiti svoj dom, ostal je le mali, 250 kg težak zvon, ki nosi podobo sv. Trojice in pod njo prošnjo za obvarovanje „a fulgure et tempestate“, in sicer vsled svoje starosti (iz l. 1775).

Popoldne 12. decembra 1916 pa je moral iz stolpa župne cerkve svetega Elije veliki zvon v premeru 106 cm, 690 kg težak, s podobo sv. Elije. Vlit je bil v Dunajskem Novem Mestu (tvrška Ign. et Paulus Hilzer) leta 1878, ko je Planino oskrboval čast. g. župnik Matija Kadunc. Globoko v tla se je zaril in počakal, da so mu naslednjega dne pripeljali od podružničnih cerkv še pet tovarišev, da so potem 14. dec. skupno zapustili Planino.

Na najvišjem hribu Belekrajine, na Mirnigori-Friedensberg (1048 m), stoji planinska podružnica — cerkev svetega Franciška Ksav. Odtod je najlepši razgled po celi Belikrajini in po sosedni Hrvatski, dalje še naprej od Karlovca; prelep je pogled na plešasti Klek pri Ogulinu; proti severovzhodu se ti odpre razgled po prijazni štajerski poljani, naravnost proti severu pa se ti razgrne hribovita Kranjska s Triglavom, na zapadu pa moreš ob solnčnem vzhodu opazovati Istro. Ta krasen razgled je že leta 1851 opisoval tedanji planinski duhovnik — slovenski pisatelj Jurij Kobé. Tu pri sv. Francišku na Mirni gori je bila v prejšnjih časih slovita božja pot, tu je bival nekdanji lasten duhovnik. Sem gori je prihajalo brez števil božjepotnikov prosit, da bi Bog njihova polja obvaroval pred hudim vremenom. Številnim množicam iz Belokrajine in Hrvatske, pa tudi mnogo Kočevarjem so tukajšnji zvonovi zvonili svoje pozdrave. Njih glas pa je bil res tako lep, da daleč naokoli nisi slišal takega. Večja zvonova sta iz l. 1751 in l. 1768 in zato sta ostala, toda manjšega, ki pa ni imel nobene letnice, dasi je bil precej star, ni bilo mogoče rešiti. Moral je v boj! Imel je tri podobe (Kristus na Križu, Marijino kronanje in sv. Francišek Ksav.) in napis: „St. Francisce Xaveri, exaudi me et servos tuos. Gloria sit tibi Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto, sit pius Xaverius.“ V premeru je meril 68 cm in težak je bil 204 kg.

Proti severu-zapadu pod svetim Franciškom leži v ljubki dolinici vas Ponikve-Sporeben s cerkvico sv. Trojice, v katere stolpu sta bila dva zvonova. Večjega so si nabavili še-le v papeževem in cesarskem jubilejnem letu 1908. Vlit je bil v zvonarni Maksa Samassa kot 3512. delo;

meril je v premeru 72 cm in bil 203 kg težak. Krasile so ga tri podobe (sv. Trojice, sv. Sreča Jezusovega in Marije Lurške) in napis: „Dein Klang ertöne über Berg und Tal — verkünde Gottes Ehre überall.“ Manjši zvon, ki je bil vlit l. 1877, je ostal.

Južno od Ponikev je vasica Sred-Gora-Mittenwald s cerkvico svete Marije Magdalene, kjer sta bila dva zvana, ki sta pa oba morala v vojskine namene. Večji je bil 486. delo Alberta Samassa iz leta 1873, okrašen z dvema podobama (Kristus na križu z Marijo in Janezom in sv. Marija Magdalena). V premeru je meril 65 cm in bil je 153 kg težak. Manjši zvon je bil delo Antona Samassa iz l. 1827. V premeru je meril 55 cm in je bil 88 kilogramov težak.

Južno od Planine pa je vas Topličice-Töplitz s cerkvico sv. Martina. Tu sta bila dva zvana in tudi tu se je večji moral posloviti za vedno. Bil je 2045. delo Alberta Samassa, vlit l. 1891; v premeru je meril 63 cm in težak je bil 153 kg; krasila ga je podoba sv. Martina. Manjši zvon v tej cerkvici pa je ostal, ima letnico 1610 in je bil posvečen od škofa Tomaža Hrena.

Proti večeru 13. decembra so bili že vsi v vojno službo določeni zvonovi pri župni cerkvi. Tu so jih še s potrebnimi številkami zaznamovali. Napravil se je od njih tudi fotografski posnetek, ki se bo hranil v župnem arhivu v spomin na žrtve velike svetovne vojske! Naslednje jutro 14. dec. 1916 so jih zjutraj zgodaj, ravno ko so prišli ljudje iz cerkve od zornice, naložili na vozove. Poslednji pozdrav so jim zazvonili še ostali bratje iz stolpa župne cerkve — ljudstvo pa je plakalo.

Zgodba našega ujetnika na Laškem.

V naše uredništvo je prišel Štefan Gaberščik, nekdanji gostilničar iz Smasti št. 16 pri Kobaridu, Primorsko in nam pripovedoval nastopno zgodbo iz svoje doživetosti v laškem ujetništvu. Ta resnična zgodba nam poda jasno sliko, kako „dobro“ se godi našim ujetnikom med rešitelji Lahi. To izjavo potrjuje s prijso tudi njegovi drugi sotrpini: Anton Faletič, po domače Kovač iz Kamna; Andrej Fon, po domače Ščan iz Smasti št. 17; Anton Fon, po domače Zidar iz Smasti št. 28; Anton Volarič, po domače Mrget iz Smasti št. 23; Andrej Ivančič, po domače Ivančič iz Smasti št. 35 in Štefan Gaberščik iz Smasti št. 16. Leta 1874 je služil pri Rotschildu nad 20 let kot predelavec pri obdelovanju obsežnega posestva. Žena mu je umrla, ko je bil še v laškem ujetništvu; sporočila mu je to žalostno vest po Rdečem križu skozi Švico sestra njegove rajne. — Toraj Gaberščik pripoveduje:

„Dne 24. maja 1915 so zasedle laške čete vasi: Smast, Libušnje, Kamno. Ob 5. uri zjutraj na 24. maja 1915 so se slišali trije strelji iz kanonov; ali so bili strelji avstrijski ali laški, to se ne ve. To je bilo znamenje, da so Lahi prestopili mejo. Ljudstvo je bilo do skrajnosti razburjeno in je čakalo v največji zmedenosti, kaj bode. Ob 8. uri so bili Lahi že na Kobaridu in na Iderskem. Drugi dan so naredili most čez Sočo in so tako prišli naravnost v našo vas Smast. Bil je cel regiment. Ostali so tu dva dni in eno noč. Potem so odmarširali na Krn, kjer so pa najbrže vsi poginili pod zmagovitim orožjem Avstrijcev. — Resnici na ljubo moram omeniti, da so bili ti vojaki še dokaj dobri z nami; še kruh so nam zastoj delili. — Kakor so laški alpinci pripovedovali, da od treh polkov jih ni 50 mož živih nazaj prišlo, tako so naši naklestili Lahe, kar je bil tudi vzrok, da so se nad nami maščevali, ker so nam rekli, da smo ogleduhi in da smo na njih bolnico v Smasteh streljali, kar pa v resnici ni bilo res.

Ker je pa najbrže ves regiment, kakor sem ravnokar omenil, bil izgubljen na Krnu, so prišli kmalu za njimi Rot nekaki maščevalci laški alpinci. Bila jih je velikanska množica, da je bilo vse črno po dolini. In ti so bili popolnoma nasprotnega obnašanja — hudobni in krvoločni, kakor bi jih pripeljal sam peklenšček iz pekla. Ostali so eden dan in eno noč pri nas, ker se jim je mudilo na Krn — gotovo njihove mrličke pokopavat.

Usodnega dne 4. junija 1915 so preiskali Lahi vse hiše in so zgnali vse-moške na nek prostor zunaj vasi, skupaj kacic 66 mož iz Smasti in Kamnega. Na to so nas prepepeljali v Kobarid. Po poti so nas strašili, da je bilo groza in joj! Videti smo morali z ostudom, kako so lopovski Lahi na polju kar mimogredé ustrelili kmata Matija Fona in ženo Marijo, po domače Konauč iz Ladri, ki sta se pri svojem skrbnem obdelovanju njive zgrudila mrtva na tla. Nam je vrela kri pri tem nezaslišanim barbarstvu! — Nekako pet minut zunaj Smasti so ustrelili brez vsacega povoda iz naše sredine Janeza Ručna, Fonov stric iz Smasti št. 10. Druge so odpeljali v Idersko. Zunaj tega kraja, pri iderskem mostu, smo bili na povelje laškega častnika v vrsto postavljeni in preiskani. — Nato je 16 laških vojakov vsacega desetega našega moža ustrelilo s štirimi strelji! ... Vsi drugi smo bili v smrtnih težavah nad tem grozodejstvom; iz vsacega lasu nam je tekla voda, kajti prepričani smo bili, da tudi nas zadene enaka usoda! ... Nesrečni usmrtenci so bili: Matija Sokol, po domače Pešk iz Smasti; Ivan Fratik, po domače Kovač iz Smasti št. 4; Matevž Smrekar, po domače Burkov stric iz Smasti št. 12; Andrej Kurinčič, po domače Penk iz Kamna; Jakob Maligoj, po domače Logar iz Kamna in Alojz Faletič, po domače Belin iz Smasti št. 34.

Na nadaljni poti proti Kobaridu smo srečali oddelke laških alincev; ti so nas topli, suvali in opljuvali. Iz Krna so gnali strica Šmonovega, ki je bil slaboumen in ker ni hotel iti, so ga kar s koli pobili, kakor kakšno žabo. V Kobaridu so nas zaprli v neko vežo. Stric Josip Gregorčič, Podskednarjev iz Krna, je bil tako silovito tepen, da je obležal mrtev pred kobariško sodnijo! — Prihodnji dan so nas odpeljali na dveh avtomobilih v Čedad, kjer smo ostali okoli dva mesca v nekem šolskem poslopju. Potem so nas pa odpeljali z železnico v Florenco in po dveh tednih v Oschieri na Sardinijo. Grozovito smo stradali v ujetništvu pri teh nečloveških Lahonih! Na Sardiniji je umrl tudi Anton Faletič, po domače Belin iz Smasti št. 34. V Oschieri smo se pač smeli prosto gibati v okolici. V treh tednih pa je prišla neprilakovana rešitev za deset mož, ki so bili stari manj kot 18 in več kot 50 let, ter so nas spravili skozi Švico čez mejo. Tako smo prišli v Waidhofen na Avstrijskem. Štirje so po poti oboleli ter se prenesli v bolnišnico v Solnograd; tam je tudi umrl Ivančič, po domače Ivančič iz Smasti št. 35. — V ujetništvu me je vprašal neki stotnik, kje bi bil jaz rajši, ali v Avstriji, ali v Italiji? Razume se, da sem na to podlo vprašanje molčal. Nato se je bahavo izrazil: No, saj v par dneh smo itak v Gorici in v treh dneh v Trstu. — To je bilo l. 1915, a še danes lazijo Lahoni proti Gorici in Trstu, torej po dveh letih — a v Trstu pa ne bodo nikdar! — V Solnogradu sta umrla v bolnici: Matija Koren, po domače Meklauc iz Smasti št. 8 in Ivan Faletič iz Smasti št. 37, od silnih naporov, strahu in žalosti.

Tako je sklenil naš častljiv begunec, g. Štefan Gaberščik, ki še zna veliko drugega zanimivega povedati. Mi smo mu pa hvaležni, da nam je razložil na podlagi lastnih izkušenj, kaj bi nas čakalo, ko bi nas obiskal Lah s svojo krvoločnostjo, kar pa Bog odvrni od naše domovine Avstrije! Ako hoče kedo njegovih znancev njemu pisati, naslov

se glasi: Štefan Gaberščik, pri g. Jaksetu, gostilničarju v Rudolfovem št. 35, Kranjsko. Pri njemu se tudi nahaja Andrej Fon, po domače Ščan iz Smasti št. 17.

Domače in tuje novice.

Odlikovanja. Cesar je odlikoval gozdnega svetnika gosp. Paula pl. Zhuber-Okrog v Soteski z viteškim križem Franc Jožefovega reda. — Primarij gosp. dr. J. Strašek je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem s krono na traku hrabrostne kolajne. — Gosp. Ivan Krajec, ravnatelj Mestne hranilnice v Rudolfovem, pa je prejel vojni križ za civilne zasluge III. razreda. — Nadalje so bili odlikovani z vojnim križcem za civilne zasluge 3. razreda: duh. svetnik preč. g. Anton Lesjak, župnik v Št. Jerneju in gospod Davorin Vukšinič, oskrbnik nem. vit. reda v Metliki. — Srebrni zaslužni križec s krono je dobil g. Iv. Krhin, župan v Št. Jerneju.

Cesarjev dar. Cesar Karol je daroval gospej Zalki Sever v Novem mestu, vdovi po junaške smrti umrlemu nadporočniku profesorju g. Maksu Sever, 2000 K. — Dne 14. maja pa je počastil gospe Sever g. dež. predsednik grof Attems s svojim obiskom, ker se je nahajal povodom odkritja vojnega moža v Rudolfovem.

20 letnico županovanja je obhajal te dni občeznani in velespoštovani deželni poslanec g. Jos. Zurec v Kandiji. Ob priliki občinske seje je preč. gospod župnik Porenta prav iskreno čestital g. županu k temu izrednemu slavlju. Povdarjal je v svojem nagovoru, koliko koristnega in dobrega je storil g. župan v teku 20. let, posebno pa še v času vojne, želeč mu, da bi kmalu popolnoma ozdravel od svoje dolgotrajne bolezni, da bi zamogel zopet neoviran hoditi med svojim ljudstvom, ki ga hvaležno in prisrečno ljubi. — Vsi odborniki so stojé sledili čestitanju, mu podajali roko z željo in prošnjo, da bi še dolgo let nadaljeval svoje uspešno delovanje v blagor velike občine. — Ginljivim srcem se je g. župan zahvalil za laskavo voščilo ter obljubil, da hoče tudi nadalje zastaviti vse svoje moči v splošno korist občine Šmihel-Stopiče in v korist domovine. — Še na mnoga leta g. poslanec in župan! Bog blagoslovi Vas in Vaše delo!

Zborovanje Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj se je vršilo dne 3. maja na grmiski šoli. Pred zborovanjem je bil pa javen nastop z učenci četrtega razreda novomeške deške ljudske šole, pri katerem je obravnaval vodja deške ljudske šole p. Atanazij Ausser „gađa“. Kakor se je videlo iz poznejšega razgovora, je bil nastop jako dober in se je tvarina, razun par malenkosti, izborna obravnavala. Po jako živahni debati je imela predavanje gpđ. Pavla Štrumbelj iz Žužemberka: „Mladina naša sreča“. Opisala je gorje naših hiš in družin, ki se je vanje naselilo v tej vojski. Tudi otroci seveda pri tem občutijo. In zato je dolžnost učiteljstva, da se potruji za mladino. Skušaj naj vsak odpraviti napake pri mladini, kajti iz nje zrastejo bodoči državljani, ki bo lo hvaležni svojim učiteljem. Gpđ. predavateljica ima pesniški talent in dolgotrajno ploskanje je priča, kako je njeno zelo lepo predavanje ugajalo. Tretja točka zborovanja je bila: „Razgovor o gmotnem stanju učiteljstva“. V razgovoru so se sestavili trije predlogi, da bi se učiteljstvu povišale vojne podpore. Sklenilo se je, predloge poslati na višje mesto. Zborovanja se je udeležil g. ravnatelj Rohrman in g. nadzornik Humek in veliko gg. iz okolice; tudi učiteljstvo je bilo zelo množtevno zastopano.

Zahvala. Mestni trgovci in trgovke so prispevali za venec † Frana Kenda. Preostalo je tega denarja 44 K 82 vin. Ta svota se je po g. Jos. Kobé izročila danes, 15. maja 1917, mestnemu županstvu za novomeške reveže. Županstvo v imenu revežev izreka zahvalo.

Na dan sv. Urbana, v petek, 25. majnika ob 7. uri zjutraj se bode služila na Trški gori sv. maša v čast sv. Urbanu, zaščitniku vinskih gor. Vabite se k tej sv. maši vsi novomeški in okoliški posestniki vinogradov, da priporočite samega sebe in svoje vinograde blagoslovu Božjemu, priprošnji Device Marije in sv. Urbana.

Cesar in 6. vojno posojilo. Cesar Karol je poleg 12 milijonov avstrijskega vojnega posojila podpisal tudi 12 milijonov ogrskega vojnega posojila.

200 kron je daroval odbor občine Šmihel-Stopiče vsled sklepa občinske seje dne 10. majnika za po potresu poškodovane v krškem okraju. Zares, vse pohvale vreden velikodušen čin, ki naj bi vzbudil prav obilo posnemovalcev pri občinah in društvih, pred vsem na Dolenjskem.

Umrla je v Novem mestu dne 12. t. m. samska zasebnica Cecilija Šašek, 63 let stara. Naj v miru počiva!

Umrl je 13. majnika ob 11. uri dopoldne v deželni bolnici v Gradcu po daljši bolezni, v starosti 62 let, g. Fr. S. Ban, večletni faktor Katol. tiskarne v Ljubljani. Naj počiva v miru!

Lep pogreb je bil dne 10. majnika v Semiču. Umrla je Ana Plut s Kala. Pogreba se je udeležila v obilnem številu dekliška Marijina družba z zastavo. Pokojna je bila vzorna Marijina hči.

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico se je v nedeljo dne 13. maja tudi vdeležila zabijanja žeblice na vojnem možu po svojem načelniku. Kakor pri dosedanjih vojnih posojilih, posreduje tudi hranilnica pri 6. vojnem posojilu ter vabi svoje člane in vlagatelje, naj pridejo v obilnem številu podpisovat.

Poročil se je v New Yorku g. Norbert Eakner iz Novega mesta z gospodično Ivano Haas.

Koliko časa rabi dopisnica iz Amerike. Dne 12. t. m. je prejel mestni župni urad v Novem mestu uradno dopisnico, ki je bila oddana na pošto v New Yorku dne 28. marca 1916.

Za harmoniko oziroma za slovensko berilo za slepe vojake v Gradcu so dosedaj darovali v našem uredništvu: G. pl. Evgen Terbuhočič, graščak z Maleloke 10 kron; gpđ. Josipina Mihelič, Novomesto 5 kron; g. N. Stazinski, Primskovo pri Kranju 5 K; gpđ. Ivanka Munda, Prečna 4 K; g. Jožef Avber, Mirnapeč 2 K; g. Marija Desončič, Straža 1 krono; Neimenovana 4 K; Anton Perpar, Feldpost 608, 10 kron. Skupaj 41 kron. Bog bodi obilen plačnik!

Novi vojni zvon je naročila družnica sv. Matevža na Malem vrhu, župnije Mirna peč, ker sta morala poprejšnja zvonova v vojsko za dom in cesarja. Vaščanje so se obrnili na g. župnika, da so takoj novi zvon naročili, ki bode imel tudi lep glas. Ljudje ga že nestrpnost pričakujejo.

Beguncem, invalidom, revnim slojem, kakor tudi šolski mladini se nudi posebna prilika z nabiranjem in sušenjem sedaj zelo potrebnih zdravilnih zelišč, priti do postranskega, dobrega zaslužka. Natančna pojasnila daje tvrdka R. Lückmann, prej Jos. Leuz nasl. v Ljubljani, Ahacljeva cesta št. 10. v bližini sv. Petra cerkve.

Pobrali se bodo vsi zvonovi na Ogrskem po poročilu iz Budimpešte, kateri so še ostali pri zadnjem rekviriranju. Izvzeti bodo samo stari, ki imajo v resnici zgodovinsko ali umetniško vrednost.

Poučno tudi za naše ljudi. V Reki je hodil okoli manjših obrtnikov lepo oblečen mož, ki se je izdajal za revizorja obrtnih pravie. Izvabil je od obrtnikov, zlasti od žensk precej denarja in jim povrh še grozil, če ne bodo kmalu plačali zastarelih plačil. Do sedaj ga policija še ni zasledila. Vsekakor pozor na takšne postopake!

Deseta laška ofenziva. Na goriških tleh se bje sedaj najstrašnejša bitka, kar smo jih imeli na goriški zemlji. Za deseto laško ofenzivo sta se dobro pripravila sovražnik in prijatelj. „Kuge, lakote in vojske, reši nas Gospod!“

Podpisujte 6. vojno posojilo!

Majnikov izlet dijakov sedmega in osmega razreda novomeške gimnazije.

4. majnika 1917.

Ko smo šli ob šestih zjutraj po železnem mostu čez dolgočasno Krko, štirje dijaki iz sedme, dva iz osme, pod vodstvom g. profesorja dr. Ažmana, se je jutranje solnce skrivalo še za tančico kodrastih oblakov, kot da je nevoljno, da motimo nebeški mir, ki je bil razlit nad celim Novim mestom, dremajočim mirno in brezskrbno. Žabja vas, še tudi v vdanem nočnem pokoju in spanju, je bila že za nami in ko smo dospeli na hriček, odkoder je odprt pogled na vse strani, se je nam poredno solnce zasmevalo izza oblakov tako prešerno in brezskrbno, da je tudi v nas vse planilo neko notranje zadovoljstvo, da je izginila tista začetna nezaupljivost in smo se oddahnili prostje. Izpred neke kočice se je oglašil košat petelin in njegov mogočni, jutranji pozdrav je odmeval vsepovsodi, veselo in pomladno, dokler se ni slednjič porazgubil v tihem, molčečem gozdu. —

Sklenili smo namreč, ogledati si slaven Kartuzijanski samostan v Pleterjih in se potem preko Brusnic vrniti zvečer nazaj v Novo mesto. Ta načrt je ugajal vsem, zato smo se z veseljem odpravili na pot. Nekdo izmed nas je imel s seboj celo kopico načrtov in kart okolice, da bi ne izgubili poti in ako mogoče, tudi udarili po bližnjicah, da bi tem hitreje dosegli zaželen cilj. Eden dijakov je nadel dotičnemu, ki je nosil s seboj karte in načrte, ime „kartograf“, ime, ki se ga je kmalu prijelo, njega, ki bi nas moral srečno voditi, pa nas je le bolj zapeljeval, mogoče vsled nevednosti čitanja kart, da smo se morali zanašati le na svoj instinkt, da smo prišli srečno, akoravno z enourno zamudo v samostan.

Do Rateža, kjer se vrste kar zaporedoma trije mlini, smo prišli že ob sedmih. V gozdu se je čulo petje ptic, katero je spremljal majhen, žuboreč potoček, vijoč se med grmovjem dalje. Pred hišami smo tu in tam zapazili bese otroke, ki so se, kakor hitro so nas zagledali, poskrili z vrisčem v hišo. Razgovor je bil v najlepšem teku. Kajpada je „kartograf“ vedno pogledal svojo karto in pazil, če gremo prav — po glavni cesti, da ne zgrešimo cilja. Prišli smo do križišča, kjer se cesta odcepi na Brusnice. V ozadju so molčali gigantski Gorjanci, ožarjeni z jutranjim solncem, mogočni in silni v svoji veličastni tihoti. Nad njimi se je bočilo modro nebo brez oblakov. Včasih se je pognala v silno višino ptica, opazujoča pod seboj pisano stvarstvo in se potem v velikih lokih jadraje spustila na polje.

Bližali smo se Brusnicam. Cerkev se je belila iz gruče nizkih hiš, ki pa so bdele v okrilju košatega drevja. Srebrno se je oglašil zvon in njegovo donenje je vzplavalo kot lahen dih po dolini. — Prišli smo v vas. Iz cerkve so se usipali ljudje, bilo je ravno maše konec. Mi pa smo pozdravili preč. g. župnika Nemanica, ki nas je, ravno prišedši iz cerkve, povedel v župnišče in nas nekoliko pokrepčal za nadaljno pot. Njegov pes Bari se je takoj nam vsem prikljubil. Povabili smo preč. g. župnika, naj gre z nami in da bi bilo to bolj gotovo, smo vzeli za talca njegovega psa Bari-ja s seboj. Preč. g. župnik nam je slednjič obljubil priti za nami, nakar smo se poslovili in ubrali pot nad vasjo.

Pod nami je ležala rodovitna dolina, pisan božji svet. Široke, rjave njive so se raztezale vseokoli in da je bilo vse bolj živahno, vse bolj pestro, so se med njivami razprostirali zeleni travniki, smeh-

ljajoči v blesku solnca. Če si se ozrl nazaj, si opazil v dolu zvonik brusniške cerkve in v okrilju dreves, hiše in hišice. Po rebrih, po travnikih in pobočjih pa so se belila črešnjava drevesa, vsa v cvetju, v belem, majskem snegu. O, ti lepa, bujna narava! Kadar se oko ozre v tak lep svet, takrat zaželi, bivati večno v taki pomladi.

Ko smo se nagledali teh krajev in navžili lepote belega cvetja in se nadvili molčečim orjakom Gorjancem, smo se zapeli v pogovor o šoli, o znanjih in o vsem, kar pride človeku na misel. Seveda nas je spremljal Bari, mahajoč s košatim repom in nam — kazal pot. Kajti kljub temu, da je bil gospod „kartograf“ vedno zatopljen v karte in zemljevide, bi zgrešili gotovo vsakikrat in navsezadnje bi nas on še privlekel na Miklavža, da bi zrl le v dubu na samostan, kakor je zrl Mojzes na Jeruzalem. Spoznal sem, da ima „kartograf“ to čudno lastnost, da so mu veljale na kartah začrtane glavne ceste v resnici za stranska pota. In vrhutega je držal zemljevid v tako čudni smeri, da sploh nisem vedel, kaj da hoče. Na poljih smo srečavali ljudi, med njimi ponajveč otroke. Prišli smo skozi vas Leskovec in se potem obrnili na levo. Naposled smo spoznali, da moramo iti ravno v nasprotni smeri, kot kaže „kartograf“, če hočemo priti prav. Preko romantično ležече gradu Vrhovo (Freihof), lastnina g. dr. Schöppel v Ljubljani, smo prišli v vas Gornja Orehovica in v bližini nekoliko počili.

Potem nas je objel gozd. Veličastno molčeča drevesa so nas sprejela v svoje okolišje in balzamičen hlad se je razlil od lahno zibajočih se vej. Kot da smo stopili v tih dom šumenja in šustrenja. Oglašil se je kak ptič, pa je odrčal skozi goste veje, ko je začul naš smeh in govorico. Bari pa se je zadovoljno zibal po gozdni poti pred nami, samozavestno, da je naš vodnik in je morda sam priti sebi pomiloval „kartografa“ s svojim učenim znanjem, katero pa nam je več škodilo, kot koristilo. Ravno tukaj smo šli po karti, zato smo pa tudi zgrešili pot, kar bi se nam pa ne bi pripetilo, ko bi šli po navodilu preč. gosp. župnika brusniškega skozi Cerovlog.

Ko smo prišli iz gozda ven, nas je pozdravila lesena, kmečka hiša, izdelana v pravem narodnem slogu. Iz cele stavbe, (če je to ime tu primerno) je vejal duh po slovenski narodni umetnosti, po lastni, domači grudi. Naenkrat začujemo znane glasove za sabo. Ozremo se in — preč. g. župnik iz Brusnic je za nami. Silno smo se razveselili njegove družbe, saj je nam že itak primanjkovalo zabavne tvarine in se je bilo bati, da usahne vrelec humorja in utihne smeh. Pa da se je le človek ozrl na „kartografa“ z resnim študiranjem načrtov, je moral prasniti v smeh. Preč. g. župnik nas je lahno pokaral, zakaj smo mu Bari-ja odvedli. Izgovorili smo se, da nam je služil za vodnika po teh zverženih potih in bližnjicah. Veselilo nas je, da je prišel preč. g. župnik za nami, kljub velikemu delu, ki ga je imel doma in ki ga je moral zato hitreje zvršiti.

Pol ure za tem se je gozd jel redčiti in pred nami je vstalo velikansko poslopje — Kartuzijanski samostan. Bili smo na cilju.

Kako silen kontrast je med tem svežim in sočnim življenjem narave in molkom samostanskega življenja! Vsenakoli pisana polja, zeleni travniki in zlato solnce. Vse kliče: živeti, živeti! Tam v okrilju samostanskega zidovja pa vlada molk, tišina, mir. Kaj, če se v življenju bore milijoni za svoj obstanek, če divjajo silni orkani na morju in se valovi strasti razlivajo v brezkončnost. Tukaj pa so ločeni od sveta, se ne brigajo zanj, ne za njegov blesk, temveč žive le delu, znanosti in Bogu. Večen molk je med njimi in samozatajevanje in post. Pozdrav je le nem priklon ali pa besede: „Memento mori!“ Njih življenje ne obstoja

v sedanjosti, temveč se pripravljajo za smrt. Povsod le resnost, tišina in molitev... — Na nas vse je napravila grandioznost in enostavnost teh stavb: samostana in cerkve, silen vtis. Toda umetnost in blesk sta posvečena le službi božji; celice menihov pa so enostavne, brez okraskov, brez udobnosti.

G. profesor dr. Ažman je pozdravil v imenu nas vseh preč. g. o. priorja in mu pojasnil vzrok obiska. Potem nas je peljal preč. g. o. prior v obednico, pes Bari pa seveda tudi z nami. Ko smo se okrepčali, je prišel po nas nek vodnik, ki naj bi nam pokazal vse znamenitosti samostana.

Prišli smo v cerkev. Povsod je razlita nekaka polmračna tišina in samota. Umetniške religiozne slike prejšnjih dob krase ta posvečeni kraj. Vsaka stvar je izdelana prostoročno, pa natančno. Nad oltarjem je na steni v obliki trikotna napisano hebrejsko: Jahve. Ogledali smo si tudi velikansko knjižnico, v kateri se nahajajo knjige pisane skoro v vseh jezikih, ponajveč v francoskem. So silno zanimive knjige, znanstvene, posebno verske vsebine. Znamenite cerkvene zgodovine in premišljevanja o svetnikih in Kristusu. Tudi slovenske so med njimi, predvsem Zgodbe sv. pisma, ki jih je izdala Mohorjeva družba.

Tudi v celico nekega meniha je nas peljal vodnik. Vsak menih ima pravzaprav svojo majhno hišico z vrtom, da ga obdeluje. Spodaj je njegova delavnica, zgoraj spalnica in molilnica. Povsod samo enostavnost brez lepoticja in drugih privlak. Ko smo si ogledali še natančneje druge oltarje in velik, prostran vrt smo se ob 1. uri vrnili v obednico, kjer nas je čakalo pripravljeno kosilo.

Ob pol 3. uri smo vstali k odhodu. Gospod profesor dr. Ažman je izrazil v imenu vseh dijakov, istotako gospod župnik Nemanic, zahvalo, da so nas tako lepo sprejeli in pogostili. Priklonili smo se preč. g. o. priorju in odšli. Bari pa je le zadovoljno mahal z repom, ker je bil tudi on „pogoščen“.

Gospod župnik nam je pravil razne anekdote in nam s tem krajšal čas. Vendar so že večini zastajali koraki, in se je vseh začela polasčati utrujenost.

Nebo pa je žarelo, žarelo...

Vsepovsod je bila razlita žarna svetloba pekočega solnca in nič več niso veli hladni jutranji dihi, nič več ni zapel ptiček, ampak popoldanska prigravica nas je klonila k tlom. Šli smo trudni mimo majhnih vasi, ki pa niso željno vabile popotnika, temveč v vročini solnca dremale. Solnce pa je gorelo, gorelo in nam je rasla utrujenost. Mimo nas so se vlekli travniki in polja. Redko, da je poletel ptič prhutaje iz grma v zrak. Vendar nas je objel gozd, mimo katerega je žuborel potoček. Nekdo izmed nas se je spomnil, da mora kartograf še odslužiti svojo kazen, ker nas je tako nerodno vodil. Jaz sem bil zato, da se mu našteje 25 palic, a se je potem ta „ostra“ kazen spremenila v 10 palic, ki jih je tudi prestal. Bari-ju je ta kazen silno ugajala in je od veselja skočil v mrzlo vodo potočka, da se je okopal. Ker je videl, da ga tako poželjivo gledamo je kajpada sam pri sebi mislil, da smo tudi mi žejni vode in je hitro pritekkel iz potočka, ter proti nam vsem tako otresel vodo, da je gotovo na vsakega prišlo par „hladilnih“ kapljic.

Prišli smo iz gozda in zagledali ne daleč pred seboj Rudežev grad Tolsti vrh (Feistenberg, ali Gracarjev turen). Že preje nam je bilo znano, da se tu nahaja neka zanimiva, zelo stara slika, ki jo je narisal preprosti slovenski umetnik. Šli smo na nek pod, ali kaj je že bilo tisto poslopje zraven gradu, in tam nas je sprejel nek gospod, morda je bil grajščak sam. Res smo zagledali velika vrata, na katerih so bili narisani nekaki vstaši, eden podoben drugemu, kot da so bratje. Čuli smo potem tudi razlago te slike. Meni se je zdela ta povest silno krvava, še bolj pretresljiva,

kot kaki nemški „poljudni“ romani. Nisem natančno razumel junaštva teh vstašev, jasno sem le čul, da je bil tisti, ki ima „cilinder“ njih poglavar, oni s „čepico“ pa paša. Pa so res bojevito gledali eden drugega. Še topli bi se, pa z noži in handžarji, da bi bili živi. Še zdaj mi ne gre z misli oni paša s „čepico“. Sicer so bili vsi med seboj silno podobni, kot da je dotični slikar narisal enega, in potem deset takih postavil, vendar se je dal ločiti paša od drugih s tem, da je nosil na glavi rdečo čepico. Malo dalje od njega pa, kot sem že omenil, poveljnik s črnim cilindrom. Res, pretresljiva, krvava drama. —

Zahvalili smo se za razlago in odšli dalje. Trudni že tako, da smo kar omahovali in hlepeli po požirku vode. Spet ista pot: travniki, polja, hribi, gozdovi, cesta, pot, kočice, nad nami jasno nebo in goreče, pekoče solnce. —

Bližali smo se Brusnicam. Tedaj pa nas je g. župnik povabil, naj se odpočijemo pri njemu od dolge poti. Z veseljem smo sprejeli ponudbo... Bari pa je tekel daleč pred nami, sluteč v bližini svoj dom. —

*

Dolgo smo počivali na vrtu pred župniščem in se hladili s požirki izborne vinske kapljice. Pol osmih je že bilo, ko smo se začeli poslavljati. Silno nas je veselilo, da nas je g. župnik tako lepo sprejel in nam na svojem izletu delal družbo. Zato mu najprisrčnejša zahvala. Bari pa je le zamahnil z repom in se tako poslovil od nas. Delal se je že hlad. Šli smo nazaj proti Novemu mestu. — Ko smo prišli iz gozda ven, je solnce — rdeči lampijon — tonilo za gore. Tedaj so se začele zbirati večerne sence in preplavljale vse obzorje. Zavel je dih večera in prijeten hlad...

Prišedši do Novega mesta smo se med seboj poslovili. Zahvalili smo se najtopleje g. profesorju dr. Ažmanu, da nas je povedel na ta najlepši izlet, kjer nismo le videli lepote dolenske zemlje, temveč tudi spoznali vsaj nekoliko znamenit samostan v Pleterjih. Tudi na tem mestu bodi izražena zahvala vsem tistim, ki so nam kako postregli, tudi gospodu kartografu, ki se bo poboljšal in se je — po prestani kazni — skesal svojega dejanja. V prihodnje se že nauči čitati karte, da nas bo bolje vodil.

V nas vseh pa bo ostal trajno prijeten spomin na ta dan majnikovega izleta. Tihomir.

Izjava.

Podpisani opozarja tem potom, da ima le on pravico do svojega premoženja glede prodaje ali kakršnekoli kupčije in v njegovi odsotnosti njegov brat Martin Krese, posestnik v Straži.

Jožef Krese, Hrušovec št. 4.

Loterijske številke.

Gradec, 9. maja 44 81 71 55 57

ŽENSKÉ LASE

mešane in rezane, kupujem po najvišji ceni. Izdelujem iz lastnih las tudi kite. V zalogi imam lepe, izgotovljene lasne kite vseh barv, od 5 do 30 kron. Mrežice, podlage, Nisoli. Barvo za lase in brado znamka: Kraljica vseh barvil, zanesljiva in trajna. Izborno Cremovo milo za briti, 2 K 50 v. Hairpetrol, sigurno sredstvo proti izpadanju las; zdravniško priznано. Burgit za odstranitev kurjih oči in trde kože. Sampon 50 vin. za umivanje las.

Naročila: Ivan Svetec, vlasuljar, Rudolfovo, nasproti mestne hiše.

Kostanjev les

od enega metra dolgosti, 10 cm debelosti naprej, klan ali v deblih, vsake debelosti, kupi po najvišji ceni trvdka:

!! J. POGAČNIK !!
Ljubljana, Marije Terezije cesta 13.